

Omówienie nadesłanych książek i płyt

LITURGIKA

SARTORE Domenico, TRIACCA Achille Maria, CIBIEN Carlo, *Słownik liturgii* (tytuł włoski: *Dizionari San Paolo. Liturgia*), Mediolan: Wydawnictwo św. Pawła 2001 — XXX + 2154 s.

Nowy *Słownik liturgii* ukazał się we Włoszech w pierwszej połowie 2001 r. w Wydawnictwie św. Pawła w Mediolanie z serii dzieł słowniki świętego Pawła. Redaktorem tego słownika jest Carlo Cibien SSP, profesor Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego i Wydziału Teologicznego *Marianum* w Rzymie. Współredaktorami tego dzieła są: Domenico Sartore CSJ, profesor liturgiki na Instytucie Teologicznym w Viterbo i na Papieskim Instytucie Liturgiki Świętego Anzelma w Rzymie, oraz Achille Maria Triacca SDB, profesor teologu liturgii i sakramentów na Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie oraz na Papieskim Instytucie Liturgiki Świętego Anzelma w Rzymie.

W dzieło to zaangażowało się 68 profesorów, wykładowców Uniwersytetów i Papieskich Wydziałów we Włoszech, Hiszpanii, Francji, Niemiec, Belgii i Filipin. Głównie są to wykładowcy Uniwersytetów i Papieskich Wydziałów w Rzymie, Bolonii, Bergamo, Viterbo, Reggio Emilia, Mediolanu, Nowary, Torino, Pordenone, Udine, Bari-Bitonto, Vittorio Veneto, Como, Palermo, Teggiano-Policastro i Padwy.

Wśród autorów tego słownika są między innymi tacy profesorowie, jak: Castellano Cenera Jesus (Hiszpania), profesor teologii sakramentów i duchowości liturgicznej na Papieskim Wydziale Teologicznym *Teresianum* w Rzymie; Chupungco Anscor, benedyktyn (Wyspy Filipińskie), profesor liturgii na Papieskim Instytucie Liturgicznym Św. Anzelma w Rzymie; Lodi Enzo (Bologna), profesor liturgii w studium teologicznym; Lopez Gay Jesus (Hiszpania), profesor teologii i historii misji na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim w Rzymie; Burkhard Neunheuser, benedyktyn (Niemcy), profesor liturgiki na Papieskim Instytucie Liturgicznym w Rzymie; Sicolone Ildebrando, benedyktyn, profesor teologii liturgii na Papieskim Instytucie Liturgiki Świętego Anzelma w Rzymie; Triacca Achille Maria, salezjanin, profesor teologii i sakramentów w Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim w Rzymie i na Papieskim Instytucie Liturgiki Świętego Anzelma w Rzymie; Venturi Gianfranco, salezjanin, profesor liturgiki na Instytucie Liturgiki w Padwie; Sartore Domenico CSJ, profesor liturgiki w Instytucie Teologicznym w Viterbo i w Instytucie Liturgiki Świętego Anzelma w Rzymie; Cibien Carlo SSP, profesor na *Gregorianum* i *Marianum* w Rzymie; Donghi Antonio (Bergamo), profesor liturgiki w seminarium w Bergamo.

Słownik ten zawiera 139 rozbudowanych haseł; wydanie poprzednie tego słownika zawierało 110 haseł. Wszystkie hasła zostały ubogacone nową bibliografią z uwzględnieniem najnowszych dokumentów Kościoła. Zawartość tego słownika uwzględnia wszelkie wskazówki współtworzących to dzieło, zwłaszcza pastoralistów klasy światowej.

Słownik ten w sposób ciekawy ma odniesienie dydaktyczne i pastoralne do liturgii. Porusza dogłębnie problem inkulturacji liturgicznej.

Wartościowym atrybutem tego słownika jest jego podejście do zagadnień ekumenicznych. Są starannie opracowane hasła dotyczące reformy anglikańskiej, lutekańskiej, jak również reformy protestanckiej.

Słownik liturgii, pogłębiony i uzupełniony, zawiera zasadnicze tematy teologiczno-liturgiczne dotyczące ksiąg liturgicznych, historii liturgii starożytnej, współczesnej, rodzin liturgicznych Zachodu i Wschodu, liturgii i reformy luterańskiej. Ponadto porusza problemy pastoralne, podstawowe zagadnienia nauk humanistycznych i wzajemnej zależności innych nauk współczesnych.

Słownik ten w sposób jasny i jednoznaczny akcentuje wymiar interdyscyplinarny liturgii. Przede wszystkim chodzi tutaj o wymiar antropologiczny, socjologiczny i psychologiczny. Podkreśla potrzebę współpracy między różnymi naukami.

Godne zauważenia w tym słowniku są takie hasła, jak: *antropologia kulturalna, komunikacja, kultura, hermeneutyka, święto, mass media, psychologia, ryt, sacrum, znak, symbol*.

Dogłębnie są również opracowane zagadnienia teologiczne: *teologia liturgii, Biblia i liturgia, Bóg Ojciec, Jezus Chrystus, Duch Święty, Misterium Paschalne, ofiara, tajemnica, celebrowanie, wspomnienie*.

Słownik ten porusza także praktyczne problemy pastoralne wspólnoty chrześcijańskiej: *liturgia pastoralna, katecheza, katechumenat, zgromadzenie, animacja, grupa liturgiczna, styl celebrowania, obecność chrześcijańska, praca, awans ludzki, niepełnosprawni, ruchy kościelne, odnowa liturgiczna*.

Słownik ten w sposób głęboki i fachowy przedstawia wiele zagadnień dotyczących życia Kościoła we współczesnym świecie. Ukazuje także, w jaki sposób uwiadaczniają się one w doświadczeniu liturgicznym. Ponadto zawiera wiele innych nowych haseł, których nie było w poprzednim wydaniu *Słownika*. Są to między innymi takie hasła, jak: *Aniołowie, błogosławieństwo, kalendarz liturgiczny, Katechizm Kościoła Katolickiego, katechumenat, komunikacja i liturgia, Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, kult eucharystyczny poza Mszą Świętą, diakonat, Bóg Ojciec, hermeneutyka, Lekcjonarz, egzorcyzmy, niepełnosprawni i liturgia, grupa liturgiczna, świeccy, martyrologium, mistagogia, Ruch liturgiczny we Włoszech, odnowa liturgiczna, ryt hebrajski, czasopisma liturgiczne, życie konsekrowane i liturgia*.

Słownik ten z pewnością będzie użyteczny nie tylko profesorom liturgiki, seminarzystom, studentom teologii i innych specjalizacji, siostronom zakonnym, ale także wszystkim wiernym, którzy pragną pogłębiać swoją wiedzę na temat liturgii, by w ten sposób móc ją przeżywać świadomie, czynnie i owocnie. Dzieło to może stanowić wspaniałą pomoc wszystkim animatorom życia liturgicznego, katechetom, instytutom świeckim, studentom kolegiów teologicznych, dziennikarzom, wszystkim twórcom kultury i wszystkim chrześcijanom.

Ks. Tadeusz Syczewski

BAUMSTARK Anton, *O historycznym rozwoju liturgii*, przekł. [z niem.] i wprowadzenie M. WOLICKI, *Słowo wstępne* S. Koperek CR, Kraków: „Unum” 2001 – 213, [2] s. (Vetera et Nova. Biblioteka Przekładów Klasyków Liturgiki Instytutu Liturgicznego w Krakowie 6).

W *Słowie o autorze* (s. 13–20) S. Koperek ukazał sylwetkę Antona Baumstarka (1872–1948), wybitnego historyka liturgii i znakomitego orientalisty niemieckiego, zaś w *Słowie o książce* (s. 21–25) pokrótce omówił powstanie i zawartość książki. Sama praca składa się z siedemnastu rozdziałów: (1) *Problem i droga do jego rozwiązania*, (2) *Świętowanie domowe i wspólnotowe*, (3) *Dziedzictwo synagogi*, (4) *Wątek hellenistyczny*, (5) *Różnorodność i jednolitość*, (6) *Zamknięte obszary i wiodące centra*, (7) *Przeniesienia i wyrównania*, (8) *Liturgia a polityka*, (9) *Katedra a klasztor*, (10) *Dzieło jednostki*, (11) *Język i pierwiastek ludowy*, (12) *Postęp, wytrwałość, skostnienie*, (13) *Język kultu a język ludowy. Kapłani i diakoni*, (14) *Bluszcz poezji*, (15) *Wymagania osobistej pobożności*, (16) *Reforma a ujednostahnienie*, (17) *Granice możliwości wiedzy*.

GREGOR Piotr, *Percepcja obrzędów pokuty w Polsce po Soborze Watykańskim II. Studium liturgiczno-duszpasterskie*, przed. J. ORZESZYNA, Bielsko-Biała: Instytut Teologiczny im. Św. Jana Kantego 2000 – 416, [2] s. (Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie. Wydział Teologiczny. Rozprawy Doktorskie).

Całość tytułowego zagadnienia została opracowana w pięciu rozdziałach: (1) *Soborowa odnowa liturgii sakramentu pokuty* (Geneza odnowy liturgii sakramentu pokuty; Soborowa reforma sakramentu pokuty), (2) *Drogi soborowej odnowy obrzędów pokuty w Polsce* (Synody; Nauczanie biskupów polskich; Nowa księga liturgiczna *Obrzędy pokuty*; Podręczniki duszpasterskie i modlitewniki), (3) *Polska percepcja teologii sakramentu pokuty* (Dar Trójcy Świętej; Owoc Paschy; Odbudowa jedności Kościoła; Odpowiedź na Boże wezwanie), (4) *Celebracja obrzędów pokutnych* (Celebracja sakramentu pokuty i pojednania; Formy celebracji sakramentu pokuty; Nabożeństwa pokutne), (5) *Implikacje duszpasterskie* (Trudności w procesie percepcji soborowej odnowy obrzędów pokuty; Potrzeba ukazania teologii obrzędów pokuty; Uwagi pod adresem szafarza i penitenta; Wskazania odnośnie do celebracji pokutnych).

Misterium paschalne celebrowane w liturgii sakramentów. Wprowadzenie teologiczno-pastoralne, oprac. W. NOWAK, Olsztyn: Wydaw. Uniw. Warmińsko-Mazurskiego 2001 – 179 s.

Po Soborze Watykańskim II Kościół katolicki dokonał największej reformy liturgicznej w swojej historii. To dzieło odnowy w wyjątkowy sposób podkreśla prymat misterium paschalnego we wszystkich modelach celebracji liturgii. Dla przybliżenia go wiernym, po uzyskaniu aprobaty Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, uzyskano zezwolenie na przedruk w niniejszej pozycji. Edycja zawiera: *Wprowadzenie: Misterium Paschalne Chrystusa Celebrowane w liturgii sakramentów, Wprowadzenia teologiczno-pastoralne do obrzędów liturgii sakramentów*, będące przedrukami z ksiąg liturgicznych i analityczny indeks rzeczowy.

Obrzędy konsekracji dziewic. Wydanie wzorcowe. Katowice: Księgarnia Św. Jacka 2001 – 111, [4] s.

Na karcie tytułowej nagłówek: „Pontyfikat Rzymski odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II wydany z upoważnienia papieża Pawła VI poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II”

Zawiera: Dekret Prymasa Polski s. 5; Dekret Kongregacji Kultu Bożego [tekst łac.] s. 6; Dekret ogólny Kongregacji Kultu Bożego s. 7–8; Wprowadzenie ogólne s. 9–12; [Tekst]: Konsekracja dziewic; Konsekracja dziewic połączona z profesją mniszek; Tekst do wyboru przy konsekracji dziewic s. 13–111. W *Dodatku*: Wzór formuły profesji s. 113.

PONCZEK Rajmund, *Wielka modlitwa Kościoła o pojednaniu. Przesłanie teologiczno-liturgiczne o Modlitwach eucharystycznych o tajemnicy pojednania*, przedm. B. NADOLSKI TChr, Toruń: Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne 2000 – 248 s.

Praca poświęcona analizie Modlitw eucharystycznych o tajemnicy pojednania podzielona została na cztery rozdziały: (1) *Geneza, etapy powstania i zastosowania Modlitw eucharystycznych o tajemnicy pojednania* (*Geneza Preces eucharisticae* o tajemnicy pojednania; Wypracowanie tekstów – etapy pracy; Zastosowanie; Upowszechnienie Modlitw), (2) *Charakterystyka Modlitw eucharystycznych o tajemnicy pojednania* (Charakterystyka I Modlitwy eucharystycznej o tajemnicy pojednania; Charakterystyka II Modlitwy eucharystycznej o tajemnicy pojednania), (3) *Misterium pojednania dziełem Trójcy Świętej* (Bóg Ojciec Źródłem i Dokonawcą pojednania; Jezus Chrystus wykonawcą planu Boga Ojca; *Actio* Ducha Świętego w misterium pojednania), (4) *Odpowiedź człowieka na zamysł Boskiej miłości* (Człowiek grzeszny przedmiotem Bożej miłości; Człowiek przyjmuje w wierze Boże pojednanie; Człowiek wezwany do świętości). W dodatku zamieszczono teksty Modlitw w różnych językach oraz słownik treści teologiczno-liturgicznych I i II Modlitwy eucharystycznej o tajemnicy pojednania.

ROPIAK Sławomir, *Teologia hymnów polskojęzycznej Liturgii godzin*, t. I: *Okres Bożego Narodzenia*, Olsztyn: „Hosianum” 2001 – 323, [5] s. (Rozprawy Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie 22).

Przedmiotem pracy jest treść teologiczna hymnów zawartych w brewiarzu polskim *Liturgia godzin. Codzienna modlitwa Ludu Bożego* (t. 1–4, Poznań: „Pallottinum” 1982–1988). Zakres Autor ograniczył tylko do polskojęzycznych hymnów i pieśni zastępujących hymny, a przeznaczonych na Adwent, który poprzedza Boże Narodzenie, na samą uroczystość i na okres świąteczny do Niedzieli Chrztu Pańskiego włącznie. Praca składa się ze *Wstępu* (m.in. ogólny zarys historyczny, opis źródeł) i pięciu rozdziałów: (1) *Adwent – hymny powszechnie*, (2) *Adwent – hymny polskie*, (3) *Boże Narodzenie – hymny powszechnie*, (4) *Boże Narodzenie – hymny polskie*, (5) *Synteza i Zakończenia*. Wszystkie rozdziały kończy panorama dogmatyczna, a rozdział podsumowujący ponadto kończy Autor dwoma paragrafami, w których omawia oryginalne ujęcia dogmatyczne w hymnach i ocenia ich treść. W *Zakończeniu* pracy zamieszczono wykaz hymnów i pieśni z okresu Bożego Na-

rodzenia, alfabetyczny wykaz incipitów wszystkich hymnów polskojęzycznej *Liturgii godzin* okresu Bożego Narodzenia i spis rzeczowy incipitów hymnów i pieśni okresu Bożego Narodzenia.

ŻĄDŁO Andrzej, *Liturgia o męczeństwie*, Kielce: „Notus” 2000 – 109 s. (Kościoł w Trzecim Tysiącleciu 1).

We *Wstępie* do prezentowanej pozycji jej Autor pisze: „Oprócz martyrologiów, czyli spisów imion świętych czczonych w Kościele powszechnym, [...] przetrwało do dziś bogate dziedzictwo tekstów liturgicznych, zebranych w starożytnych księgach, zwanych sakramentarzami rzymskimi. Były one stopniowo adaptowane do potrzeb wspólnot wierzących różnych Kościołów lokalnych. Stały się również podstawą reformy ksiąg liturgicznych Soboru Watykańskiego II, której owocem jest między innymi aktualny mszał rzymski. Na podstawie tekstów eucharystycznych jednej z jego części, noszącej tytuł *Msze wspólne o męczennikach*, oraz prefacji o świętych męczennikach pragniemy zaproponować refleksję teologiczną o męczeństwie, z zamiarem pogłębienia i uaktualnienia tematyki z nim związanej” (s. 9–10). Książka podzielona została na 5 rozdziałów: (1) *Bóg wciąż obdarza męczeństwem*, (2) *Męczeństwo wezwaniem do szczególnego świadectwa*, (3) *Męczeństwo jako udział w misterium paschalnym Jezusa*, (4) *Męczeństwo a Kościół*, (5) *Eucharystia kolebką męczenników*.

Życie liturgiczne ewangelików Prus Wschodnich w świetle ustaw i agend kościelnych (1525–1945), pod red. W. NOWAKA, Olsztyn: „Hosianum” 2000 – 324, [8] s. (Rozprawy Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie 19).

Treść: SZAREK Jan bp, *Słowo wstępne*, s. 5; NOWAK Władysław, *Wprowadzenie*, s. 9–13; NAST Włodzimierz, *Liturgiczne rozprawy ks. dr Marcina Lutra wzorem najwcześniejszych Porządków Kościelnych Prus Książęcych*, s. 15–26; MASIUL Ireneusz, *Życie liturgiczne w Prusach Książęcych w świetle Ustawy kościelnej z 1544 r.*, s. 27–60; KARCZEWSKI Marek, *Służba Boża w świetle Ustawy kościelnej księcia Albrechta Hohenzollerna z 1560 roku*, s. 61–94; CIUĆKOWSKI Andrzej, *Życie liturgiczne Kościoła luterańskiego w Księstwie Pruskim w świetle Ustawy z 1615 roku*, s. 95–128; BIELINOWICZ Adam, *Służba Boża w świetle Ustawy kościelnej z 1731 roku w Królestwie Pruskim*, s. 129–168; SOBIERAJ Dariusz, *Obraz Boga w liturgii Kościoła luterańskiego na przykładzie Agendy z 1833 roku*, s. 169–214; KOBYSKI Krzysztof, *Życie liturgiczne Kościoła luterańskiego w świetle Agendy unijnej z 1869 roku*, s. 215–256; OGŁĘDZKI Artur, *Służba Boża Kościoła ewangelicko-luterańskiego w świetle Agendy z 1896 i 1995 roku*, s. 257–310; NOWAK Władysław, *Podsumowanie*, s. 311–315.

MUZYKA

Gaudete. Pieśni adwentowe dawne i nowe, red., wybór, oprac. Jan M. GŁADYSZ, Tuchów 2000 — 32 s.

Dobór 19 pieśni i śpiewów adwentowych i rodatnich zawartych w tym zbiorze jest wynikiem długoletniej praktyki organistowskiej Autora. Według jego słów, „sprawdziły się i w pierwszej kolejności zasługują na upowszechnienie”.

Historia muzyki w XVII wieku. Muzyka we Włoszech, red. Zygmunt M. SZWEYKOWSKI, t. I: *Pierwsze zmiany* — 120 s. (dod. nutowy — 14 s.); t. II: *Technika polichóralna* — 124 s., (dod. nutowy — 172 s.), Kraków: Musica Iagellonica 2000.

„Stały rozwój badań historycznych w zakresie dziejów sztuki muzycznej sprawia, iż co parę dziesięcioleci rodzi się potrzeba zredagowania nowego podręcznika, który by przedstawił daną epokę [...] zgodnie z najnowszym stanem badań” (*Od Redakcji*, s. 7). Inicjatywa grupy muzykologów skupionych wokół Z.M. Szweykowskiego, aby polskiemu czytelnikowi przedstawić wyrażony wyżej ogólny postulat badawczy, znalazła swój konkretny wyraz w pierwszych dwóch zeszytach serii, poświęconej historii muzyki w XVII w. Z założenia podręcznik, wypełnić ma lukę, jaka zaistniała w polskiej literaturze przedmiotu po wydaniu *Muzyki w epoce baroku* M. Bukofzera (1970) i I części *Historii muzyki* J. Chomińskiego i K. Wilkowskiej-Chomińskiej (1989), w której muzyka tego okresu — według Redakcji — postraktowana jest zbyt ogólnikowo.

W kompozycji poszczególnego zeszytu wyróżnić można cztery faktory treściowe, w zależności od przygotowania merytorycznego osoby czytającej: tekst główny, uzupełniający (wyróżniony mniejszą czcionką), fragmenty tekstów teoretycznych (źródłowych) oraz analizy konkretnych dzieł, bądź ich fragmentów, których zapis nutowy dołączony jest do każdego zeszytu w formie osobnego druku.

Na zeszyt I (*Pierwsze zmiany*) składają się 3 rozdziały: *Interpretacje muzyki XVII wieku*; *Seconda pratica*; *Basso continuo*. Zeszyt II (*Technika polichóralna*) zawiera tylko jeden, ale za to bardzo rozbudowany rozdział (*Technika polichóralna, jej typy i przemiany w XVII wieku*), po którym następuje część zawierająca teksty źródłowe oraz analizy.

Należy żywić nadzieję, że podjęta inicjatywa wydawnicza (wg zamierzeń Redakcji — kilkanaście zeszytów) doczeka szczęśliwego finału, a polski czytelnik otrzyma kompendium wiedzy dotyczącej muzyki tworzonej w XVII w.

PAWLAK Ireneusz, *Nieszpory niedzielne*, Pniewy: Siostry Urszulanki 2001 — 60 s.

W słowie *Od Autora* ks. I. Pawlak, po przedstawieniu rysu historycznego dotyczącego praktyki śpiewanych nieszporów w języku polskim, docieka przyczyn zniknięcia tego nabożeństwa w polskiej tradycji kościelnej. Wymienia m.in. wprowadzenie Mszy św. wieczornych (podyktowanych chęcią ożywienia kultu eucharystycznego) oraz wydanie odnowionej *Liturgii Godzin*, gdzie porządek i dotychczasowe teksty uległy znaczącym przeobrażeniom. Istnieje więc pilna potrzeba przywrócenia nieszporom należnego im miejsca w liturgicznej modlitwie Kościoła i temu celowi służy niniejsza publikacja. Zawiera ona muzyczne opracowanie nieszporów niedzielnych w cyklu czterotygodniowym (werset wprowadzający, hymn, antyfony do trzech psalmów, responsorium, prośby). W końcowej części zamieszczone są melodie antyfon do *Magnificat* (I i II), Modlitwa Pańska i rozesłanie.

Ta ze wszech miar wartościowa pozycja powinna pobudzić duszpasterzy, jak również muzyków kościelnych do włączenia (przywrócenia) tego nabożeństwa w życie liturgiczne swoich wspólnot parafialnych.

Pogrzeb chrześcijański. Pomoce liturgiczne dla organistów, red. Wiesław DELIMAT, Mieczysław TULEJA, ks. Robert TYRAŁA, Witold ZALEWSKI, Kraków: Wydawnictwo św. Stanisława BM 2001 — 70 s.

Pozycja niniejsza stanowi „konkretną pomoc organistom i kantorom w przygotowaniu śpiewów podczas pogrzebu chrześcijańskiego” (*Słowo wprowadzające*). Tworzy ją akompaniament organowy zarówno do obrzędów pogrzebu (stacja w kaplicy, ostatnie pożegnanie), jak i do jutrzni, nieszporów za zmarłych, pieśni i śpiewów.

Polifonia średniowiecza, oprac. Zofia DOBRZAŃSKA-FABIAŃSKA, Kraków: Instytut Muzykologii UJ, Musica Iagellonica 2000 — 203 s.

W 1978 r. ukazała się w Nowym Jorku monografia Richarda H. Hoppina, *Medieval Music*. Jego koncepcję opracowania tematu przeniosła na teren polski Z. Dobrzańska-Fabiańska. Prezentowana publikacja — owoc kilkuletnich doświadczeń dydaktycznych autorki — została pomyślana zasadniczo jako podręcznik, który stanowić ma materiał pomocniczy przede wszystkim dla studentów muzykologii (*Wstęp*).

Praca podzielona jest na sześć rozdziałów. W pierwszym (*Powstanie polifonii. Najstarsze fazy rozwoju organum*) uwaga została skoncentrowana na przedstawieniu zapisów dotyczących wielogłosowości, które odnaleźć można w traktatach teoretycznych, oraz na ogólnej charakterystyce najwcześniejszych zachowanych zażytków muzycznych (troparia winchesterskie, trzy rękopisy z Chartres, polifonia akwitańska oraz z Santiago de Compostella). O szkole Notre Dame, jej przedstawicielach (Leoninus, Perotinus), uprawianych gatunkach (organum, conductus, motet) traktuje rozdział drugi (*Polifonia szkoły Notre Dame*). W trzecim (*Polifonia religijna i świecka artis antiquae*) omawiany jest motet oraz inne gatunki i techniki kompozytorskie epoki *ars antiqua* (pieśń, *hoquetus*, *rondellus*). Następująca po niej *ars nova* wyznacza obszar zainteresowania autorki, który prezentowany jest w rozdziale czwartym (*Ars nova we Francji*): związki między techniką zapisu nutowego a praktyką kompozytorską, kompozycje izorytmiczne, pieśni polifoniczne, opracowania tekstów *ordinarium missae*. Włoską polifonię świecką okresu *trecenta*, z jej refleksją teoretyczną, systemem notacyjnym, formami (madrygał, *caccia*, *ballata*), centrami muzycznymi, stanowi treść piątego rozdziału (*Polifonia świecka trecenta*), zaś ostatni charakteryzuje twórczość muzyczną kompozytorów schyłku XIV i początku XV w., wyróżniając także polifonię angielską przełomu XIV i XV w. (*Ars subtilior — schyłek epoki średniowiecza. Polifonia angielska przełomu XIV i XV w. i jej rola w przemianach języka dźwiękowego*).

Pozycja niniejsza stanowi bardzo interesujące uzupełnienie dostępnej już na polskim rynku wydawniczym literatury. Należy jednak żywić nadzieję, że kolejne

wydania będą już zaopatrzone w indeksy (osobowe i dzieł) — cenną pomoc dla adresatów tego podręcznika.

STRZELECKA Barbara, *23 preludia na organy*, Lublin: Polihymnia 2000 — 43 s.

Autorka — pianistka, klawesynistka i pedagog — opatrzyła swój zbiór utworów organowych dedykacją dla Monastycznych Wspólnot Jerozolimskich w Paryżu. Może stanowić on pewne uzupełnienie repertuaru adeptów sztuki organistowskiej.

STULIGROSZ Stefan, *Msze Polskie na śpiew z towarzyszeniem organów*, Warszawa: Musicon 2001 — 67 s. (dodatek — CD).

Prezentowany zbiór to 12 mszy polskich na jednogłosowy śpiew z towarzyszeniem organów, które skomponował prof. Stefan Stuligrosz. Pierwszych siedem wykorzystuje w swej warstwie melodycznej elementy chorału gregoriańskiego (dosłowne cytaty lub parafrazy). Dwa następne cykle mszalne oparte są na motywach z *Bogurodzicy* i *Godzinek o Niepokalanym Poczęciu NMP*, dwa kolejne nie mają w swej warstwie tematycznej żadnych konkretnych odniesień, natomiast ostatnia msza jest utworem dialogowanym (lud – czterogłosowy chór mieszany). Kompozycje S. Stuligrosza znacznie ubogacają nasz tradycyjny jednogłosowy repertuar części *ordinarium missae*, a zachętą do nabycia tej pozycji jest dołączona płyta kompaktowa z nagraniem wszystkich mszy, dokonany przez *Poznańskie Słowiki*.

Śpiwnik ku czci Matki Bożej Nieustającej Pomocy, red. Ryszard MARCINEK, wybór i oprac. Jan GŁADYSZ, Tuchów 2001 — 62 s.

Jest to drugie wydanie *Śpiwnika*, poprawione i uzupełnione, na które składa się 66 pieśni ku czci Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Ma on służyć pomocą podczas nabożeństw paraliturgicznych, szczególnie nowenny.

Św. Augustyna traktat „O muzyce”, red. Remigiusz POPOWSKI, wstęp i przekł. Leon WITKOWSKI, Lublin: Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 1999 — 279 s.

Dialogowany traktat św. Augustyna *De musica* po raz pierwszy w całości został udostępniony polskiemu czytelnikowi. Sześć ksiąg, składających się na to dzieło, zostało poprzedzonych bardzo wnikliwym *Wstępem* tłumacza, w którym przedstawił m.in. związek Biskupa z Hippony z muzyką starożytną, genezę, założenie i cel napisania traktatu, jego przedmiot, źródła i formę, jak również ocenę: „Traktat św. Augustyna *De musica* ważny jest nie tylko z punktu widzenia dziejów stanowiska Kościoła katolickiego wobec sztuki muzycznej, lecz również (...) z punktu widzenia estetycznego wartościowania muzyki w ogólności. (...). Ważność i nowość myśli św. Augustyna w tym traktacie polega w zakresie nauki metryczno-rytmicznej na tym, że ujął on samodzielnie naukę o rytmie w sposób u starożytnych nie spotykany, to jest nie na podstawie długości i krótkości zgłosek, lecz na podstawie akustycznego wrażenia, na podstawie percepcji dźwięków przez nasz zmysł słuchu” (*Wstęp*, s. 75–76).

PŁYTY

O gloriosa Domina — wyk. *Pueri Cantores Tarnovienses*, dyr. ks. Andrzej ZAJĄC.

Zamykający okres 20 lat istnienia i działalności *Pueri Cantores Tarnovienses* pierwszy rok nowego tysiąclecia był dla chóru katedralnego rokiem bardzo pracowitym. Obok wielu muzycznych opraw liturgii i koncertów organizowanych w kraju, popularne „Zajączki” wzięły udział również w Międzynarodowym Festiwalu Chóralnym w Fano we Włoszech (przepiękna okolica nad Morzem Adriatyckim) i prezentowały się publiczności włoskiej na koncertach w Pescarze i Padwie. Ponadto rok ten zaowocował wydaniem płyty kompaktowej *O gloriosa Domina*, zawierającej utwory tematycznie związane z postacią Najświętszej Maryi Panny. Wielkie bogactwo maryjnej twórczości ma swe źródło w chorale gregoriańskim, by dalej rozwijać się przez epoki historyczne, prezentując różne style i techniki kompozytorskie. Bezpośrednią inspiracją do wydania płyty — jak pisze ks. Andrzej Zając we wprowadzeniu — „stała się uroczystość zakończenia Peregrynacji Kopii Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w Diecezji Tarnowskiej, jak również mijająca 20-ta rocznica powstania zespołu”

Płyta ma trzyczęściowy układ. Rozpoczynają ją śpiewy gregoriańskie — hymn *O gloriosa Virginum* oraz cztery antyfony maryjne: *Alma Redemptoris Mater*, *Ave Regina caelorum*, *Regina caeli laetare* i *Salve Regina*. Kolejny blok śpiewów stanowią motety maryjne Palestriny (*Alma Redemptoris Mater*, *Regina caeli*), Górczyckiego (*Ave Maria*), Różyckiego (*Salvatoris Mater pia*), Brucknera (*Ave Maria*, *Virga Jesse*) i Twardowskiego (*O gloriosa Domina*). Trzecią część — cykl kilkunastu polskich pieśni maryjnych — otwiera najstarsza pieśń anonimowego autorstwa *Bogurodzica*. Pozostałe są oryginalnymi utworami chóralnymi polskich kompozytorów bądź wielogłosowymi opracowaniami maryjnych pieśni kościelnych. Wśród ich autorów są nazwiska tak zasłużone dla polskiej kultury religijnej, jak: ks. Z. Bernat, ks. A. Chlondowski, T. Flaszka, ks. M. Krawczyk, ks. W. Lewkowicz, ks. K. Pasionek (cieszy fakt wykorzystania na płycie opracowań z bogatego dorobku bardzo zasłużonego dla naszej diecezji kapłana i muzyka), ks. J. Surzyński i O.M. Żukowski.

Z radością słuchałem tych wykonań, znając profesjonalizm tarnowskiego chóru, który pod kierunkiem ks. Andrzeja Zająca od dwóch dziesięcioleci nieustrudzenie budzi wrażliwość na piękno muzyki w liturgii. Medytacyjnie brzmiący chorał, pełne precyzji i ekspresji motety czy urokliwe, raz pełne wesela, innym razem tęsknoty polskie pieśni maryjne sprawiają, że w niejednym z nas radośniej drgnie serce lub zakręci się w oku łza. Walory płyty uzupełniają: dobra jakość nagrania, estetyczna, w kolorze nadziei okładka z figurą „Piety” z tarnowskiej katedry autorstwa spółki ks. T. Bukowski & A. Piątek oraz broszurka zawierająca najważniejsze informacje o chórze, dyrygencie i samej płycie w czterech wersjach językowych (polski, angielski, niemiecki i włoski). Łączny czas nagrania wynosi prawie 73 minuty. Płyta ukazała się dzięki pomocy instytucji działających w Tarnowie: Kurii Diecezjalnej, Rektoratowi WSD, Wydawnictwu *Biblos*, Zakładowi Budowy Aparatury Chemicz-

nej, Przedsiębiorstwu Wielobranżowemu *Intech*, Zakładowi *Bruk-Bet*, Spółdzielni Pracy *Tarnowska Odzież* i Polskiemu Stowarzyszeniu Chrześcijańskich Przedsiębiorców. Stanowi doskonały upominek dla najbliższych w czasach, kiedy wokół nas tyle niepewności i trwogi. Wszak z Maryją i przy Maryi — jak naucza nas Ojciec Święty Jan Paweł II — możemy czuć się pewniejsi w naszym ziemskim pielgrzymowaniu. Koncert promocyjny płyty miał miejsce w tarnowskiej katedrze 7 października 2001 r. Wszystkich zainteresowanych nagraniami *Pueri Cantores Tarnovienses* odsyłam pod adres zespołu: ul. Kapitulna 2, 33-100 Tarnów; tel/fax: (0 prefix 14) 627 86 86; e-mail: pct@wsd.tarnow.pl.

Księdzu Dyrygentowi Andrzejowi, Wszystkim Chórzystom oraz współpracującej pani Alicji Miśtak najlepsze życzenia dalszego rozwoju. *Ad multos annos!*

Jan M. Gładysz